

Odpowiedzialność prawna związana z nieprzestrzeganiem zakazów, nakazów i ograniczeń związanych z pandemią COVID-19

Wybrane zagadnienia

Stan na dzień: 10 grudnia
2020 r.

Podstawa prawna

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r., poz. 1444, 1517) – art. 161 § 2-4, art. 165 § 1 pkt. 1, § 2- 4,
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740) – art. 415, 444 § 1, 445 § 1, 446 § 1,
- Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 1842) – artykuł 15 zzzn ust. 1,
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu i zwalczaniu chorób zakaźnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 1845) – art. 46 ust. 2 i 4, 46b pkt. 5, 46b, pkt.4 i pkt. 13, 48a ust. 1 pkt. 1, 48a ust. 1 pkt. 5, 48a ust. 3
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii § 2 ust. pkt. 2, § 3 ust. 2 pkt. 12 i 14, § 4, § 10 ust. 15 i 17, § 25

Podstawa prawna

- Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19 z dnia 28 października 2020 r. (Dz. U. 2020 poz. 2132) – art. 1, art. 15,
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2020 poz. 1517) – art. 24 § 1 k.w., art. 54 k.w.

Odpowiedzialność karna

Art. 161 § 2-4 k.k. – Narażenie na zarażenie

§ 2. Kto, wiedząc, że jest dotknięty chorobą weneryczną lub **zakaźną, ciężką chorobą nieuleczalną lub realnie zagrażającą życiu**, naraża bezpośrednio inną osobę na zarażenie taką chorobą, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 naraża na zarażenie wiele osób, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 i 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

-
- Czyn ten może być popełniony umyślnie. Sprawca musi wiedzieć, że jest zakażony wirusem COVID-19.
 - W przypadku COVID-19 jest to o tyle istotne, że choroba może przebiegać bezobjawowo albo skąpoobjawowo, a symptomy mogą przypominać przeziębienie bądź grypę.
 - Dopiero gdy stosowne testy potwierdzą zakażenie wirusem COVID-19 i chory uzyska taką wiedzę, zamię czynu zabronionego będzie wyczerpane.

Art. 165 k.k. § 1 pkt. 1, § 2-4 k.k. – Zagrożenie epidemiologiczne lub szerzenie choroby zakaźnej

§ 1. Kto sprowadza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób albo dla mienia w wielkich rozmiarach:

1) powodując zagrożenie epidemiologiczne lub szerzenie się choroby zakaźnej albo zarazy zwierzęcej lub roślinnej,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 4. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

- Przepiępstwo to moŹe być popełnione zarówno **umyślne** (art. 165 § 1 KK), jak i **nieumyślne** (art. 165 § 2 KK). Sprawca nie musi wiedzieć, Źe jest zakaŹony wirusem SARS-CoV-2 (w przeciwięństwie do przepiępstwa z art. 161 § 2 k.k.)
- W zaleŹności od konkretnego stanu faktycznego zachowanie sprawcy skutkować będie spowodowaniem zagroŹenia epidemiologicznego lub szerzenia się choroby zakaŹnej, np. niestosowanie się do nakazów noszenia maseczki ochronnej w miejscach ku temu wymaganych powoduje zagroŹenie epidemiologiczne, poniewaŹ w ten sposób łatwo zakaŹić wiele osóby i zachowanie to ma charakter umyślny (zamiar ewentualny).
- Dla przypisania sprawcy spowodowania zagroŹenia epidemiologicznego nie jest konieczne wykazanie, iŹ wirusem zakaŹiła się jakakolwiek osoba.

-
- Ocena ilości osób narażonych na zakażenie (pojęcie „wielu osób” wskazanych w przepisie), zależy od kontekstu sytuacyjnego, nie sposób wskazać jednej konkretnej liczby:
 - Postanowienie SN z 11.01.2017 r., III KK 196/16 - „skoro określenie «wiele» nie zostało w ustawie karnej sprecyzowane, to nie należy dokonywać jego precyzowania na płaszczyźnie wykładni, pozostawiając ocenę realizacji danego znamienia dyskrecjonalnej decyzji organu władzy sądowniczej w praktyce orzeczniczej”

Odpowiedzialność finansowa – administracyjna kara pieniężna

Art. 15 zzzn ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych – Stwierdzenie naruszenia obowiązku hospitalizacji, kwarantanny lub izolacji

1. W razie stwierdzenia naruszenia **obowiązku hospitalizacji, kwarantanny lub izolacji** w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem lub zwalczaniem COVID-19, nałożonego przez właściwy organ lub wynikającego z przepisów prawa, państwowy powiatowy inspektor sanitarny nakłada na osobę naruszającą taki obowiązek, w drodze decyzji, **administracyjną karę pieniężną w kwocie do 30 000 zł.**
2. Stwierdzenie naruszenia obowiązku, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić w szczególności na podstawie ustaleń Policji, innych służb państwowych lub innych uprawnionych podmiotów.

- Okres kwarantanny wynosi aktualnie 10 dni liczonych od dnia następującego po przekroczeniu granicy RP. Obowiązkowej kwarantanny nie stosuje się m.in. dla obywateli RP oraz cudzoziemców będących małżonkami albo dziećmi obywateli RP albo pozostających pod stałą opieką obywateli RP przekraczających granicę w celu udania się do swojego miejsca zamieszkania lub pobytu na terytorium RP (§ 3 ust. 2 pkt. 12 Rozporządzenia z 1 grudnia 2020 r.),
- Obowiązek kwarantanny nie dotyczy także osób biorących udział w charakterze zawodnika, członka sztabu szkoleniowego, lekarza, fizjoterapeuty lub sędziego, w międzynarodowych zawodach sportowych organizowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez międzynarodową federację sportową działającą w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub inną uznaną przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski albo organizowanych przez międzynarodową organizację sportową o zasięgu kontynentalnym należącą do takiej federacji lub polski związek sportowy, a także przez akredytowanych dziennikarzy (§ 3 ust. 2 pkt. 14 Rozporządzenia z 1 grudnia 2020 r.)

-
- Kwarantannie podlegają również osoby od dnia skierowania na test diagnostyczny w kierunku zarażenia COVID-19 od dnia wystawienia skierowania, chyba że skierowanie nastąpiło przez podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne, w tym opiekę zdrowotną w izolatorium, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego stanowiącego moduł Krajowego Rejestru Pacjentów z COVID-19 prowadzonego przez Narodowy Instytut Kardiologii Stefana Kardynała Wyszyńskiego – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (par. 4 ust. 1 Rozporządzenia z 1.12.2020 r.)
 - Kwarantannie jest zobowiązana poddać się również osoba prowadząca wspólne gospodarstwo domowe lub zamieszkująca z osobą, u której stwierdzono zakażenie wirusem COVID-19, od dnia wykonania przez zarażonego testu diagnostycznego z wynikiem pozytywnym. Tego rodzaju kwarantanna wynosi do 7 dni od dnia zakończenia izolacji przez zarażonego (par. 4 ust. 6)

- W rozporządzeniach Rady Ministrów przewidziano zwolnienie z obowiązku odbycia obowiązkowej kwarantanny na czas wykonania testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2, niezbędny do dojazdu z miejsca obowiązkowej kwarantanny do miejsca wykonania tego testu i z powrotem.
- Kwarantanna dotyczy osób zdrowych, które miały styczność z osobami chorymi lub są podejrzane o zakażenie i jest odrębną instytucją od „izolacji w warunkach domowych”, „izolacji” oraz „obowiązku poddania się obowiązkowej hospitalizacji”, które odnoszą do osób, u których pozytywny wynik testu na koronawirusa potwierdził zakażenie.
- Kwarantanna dotyczy także osób, które miały kontakt z osobą zakażoną, chorą lub podejrzaną o zakażenie, mają objawy, które mogą wskazywać na zakażenie koronawirusem, zostały skierowane na wykonanie testu na obecność koronawirusa, mieszkają z osobą, która przebywa na izolacji domowej.

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi

- Zgodnie z art. 46b pkt. 5 ustawy w czasie stanu epidemii na terenie kraju możliwe jest wprowadzenie w rozporządzeniu obowiązku poddania się kwarantannie,
- Art. 46b pkt. 4 umożliwia wprowadzenie w czasie stanu epidemii na terenie kraju obowiązku poddania się badaniom lekarskim oraz stosowaniu innych środków profilaktycznych i zabiegów przez osoby chore i podejrzane o zachorowanie,

-
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. określa również wysokość kar:
 - Za naruszenie obowiązku kwarantanny kara pieniężna w wysokości od 5000 zł do 30 000 zł (art. 48a ust. 1 pkt. 1 ustawy),
 - Za naruszenie obowiązku poddania się badaniom lekarskim oraz stosowania innych środków profilaktycznych i zabiegów przez osoby chore i podejrzane o zachorowanie – kara pieniężna w wysokości od 5000 zł do 10 000 zł (art. 48a ust. 1 pkt. 5 ustawy),
 - Powyższe kary pieniężne wymierza w drodze decyzji administracyjnej państwowy powiatowy inspektor sanitarny i państwowy graniczny inspektor sanitarny (art. 48a ust. 3 ustawy).

Obowiązek noszenia maseczek - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii - § 25 ust. 1 pkt. 1-3, ust. 3 pkt. 11, ust. 3 pkt. 10

§ 25. 1. Do dnia 27 grudnia 2020 r. nakazuje się zakrywanie, przy pomocy odzieży lub jej części, maski, maseczki, przyłbicy albo kasku ochronnego, o którym mowa w art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 110, 284, 568, 695, 1087 i 1517), ust i nosa:

- 1) w środkach publicznego transportu zbiorowego w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, na statkach pasażerskich w żegludze krajowej w rozumieniu przepisów o bezpieczeństwie morskim lub statkach żeglugi śródlądowej, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej, przeznaczonymi lub używanymi do przewozu osób;
- 2) 2) w miejscach ogólnodostępnych, w tym: a) na drogach i placach, na terenie cmentarzy, promenad, bulwarów, miejsc postoju pojazdów, parkingów leśnych, b) na terenie nieruchomości wspólnych w rozumieniu art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali oraz na terenie takich nieruchomości o innych formach posiadania, **c) w zakładach pracy, jeżeli w pomieszczeniu przebywa więcej niż 1 osoba, chyba że pracodawca postanowi inaczej**, d) w budynkach użyteczności publicznej przeznaczonych na potrzeby: administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym; za budynek użyteczności publicznej uznaje się także budynek biurowy lub socjalny, e) w obiektach handlowych lub usługowych, placówkach handlowych lub usługowych i na targowiskach (straganach);
- 3) 3) w trakcie sprawowania kultu religijnego, w tym czynności lub obrzędów religijnych, w budynku użyteczności publicznej przeznaczonym na potrzeby kultu religijnego oraz na cmentarzu.

Obowiązku określonego w ust. 1 i 2 nie stosuje się w przypadku:

- 10) sędziego, trenera oraz osoby uprawiającej sport w ramach współzawodnictwa sportowego, zajęć sportowych lub wydarzeń sportowych

- W dniu 29 listopada 2020 r. weszła w życie ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku z przeciwdziałaniem sytuacjom kryzysowym związanym z wystąpieniem COVID-19 z dnia 28 października 2020 r. – tzw. ustawa covidowa.
- Ustawa covidowa wprowadziła do ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2020 r. poz. 1845) nowy art. 46b pkt. 13 ”nakaz zakrywania ust i nosa, w określonych okolicznościach, miejscach i obiektach oraz na określonych obszarach, wraz ze sposobem realizacji tego nakazu” (nowy art. 46b pkt. 13) oraz dodała nowy artykułu 116 § 1a do Kodeksu wykroczeń
- Opublikowanie tych zmian spowodowało, że wprowadzony nakaz noszenia maseczek ma charakter ustawowy,
- Zgodnie z art. 29 ustawy covidowej, dotychczasowe przepisy wykonawcze zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych odpowiednio na podstawie art. 46b ustawy zmienianej w art. 15, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez 3 miesiące od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy,
- Policja jest uprawniona do nałożenia mandatu za brak maseczki na podstawie znowelizowanego art. 116 § 1a k.w.

Mandaty za brak maseczek

- Dotychczas Policja powoływała się na art. 54 kw. - Kto wykracza przeciwko wydanym z upoważnienia ustawy przepisom porządkowym o zachowaniu się w miejscach publicznych, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany.
- W ustawie covidowej wprowadzono nowy § 1a w art. 116 kw. w brzmieniu - Kto nie przestrzega zakazów, nakazów, ograniczeń lub obowiązków określonych w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, podlega karze grzywny albo karze nagany.
- Uprawnia to do nałożenia mandatu w wysokości do 5000 zł zgodnie z art. 24 § 1 k.w.

Odpowiedzialność odszkodowawcza

Art. 415 k.c.

Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia

Przesłankami tej odpowiedzialności są:

- szkoda – np. skutki zarażenia się COVID-19
- czyn sprawcy noszący znamiona winy oraz
- związek przyczynowy pomiędzy tym czynem a szkodą

Samo przypisanie winy sprawcy może być następstwem jego działania umyślnego, jak i niedbalstwa, przez które należy rozumieć niedochowanie należytej staranności.

Art. 444 - Szkoda na osobie

§ 1. W razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu.

§ 2. Jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty.

§ 3. Jeżeli w chwili wydania wyroku szkody nie da się dokładnie ustalić, poszkodowanemu może być przyznana renta tymczasowa.

Art. 445 k.c. - Zadośćuczynienie pieniężne

§ 1. W wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się również w wypadku pozbawienia wolności oraz w wypadku skłonienia za pomocą podstępów, gwałtu lub nadużycia stosunku zależności do poddania się czynowi nierządному.

§ 3. Roszczenie o zadośćuczynienie przechodzi na spadkobierców tylko wtedy, gdy zostało uznane na piśmie albo gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego.

Szkoda majątkowa a krzywda

- szkoda majątkowa – uszczerbki w majątku, np. poniesienie kosztów leczenia lub utrata możliwości zarobkowych, która może przybrać postać:
 - rzeczywistej straty (*damnum emergens*)
 - utraconych korzyści (*lucrum cessans*)
- szkoda niemajątkowa (krzywda) – uszczerbki psychiczne związane z uczuciem cierpienia i bólu, wywołane uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia

Art. 446 – Śmierć poszkodowanego

§ 1. Jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, zobowiązany do naprawienia szkody powinien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł.

§ 2. Osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Takiej samej renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

§ 3. Sąd może ponadto przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

§ 4. Sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Dziękuję za uwagę!

Katarzyna Jankóś

radca prawny

Kancelaria Radcy Prawnego Rafał Feldo

www.feldo.pl

+ 48 662 181 225